

A MAGYAR TUDOMÁNYOS AKADÉMIA EGY ELFELEJTETT TÁMOGATÓJÁNAK HAGYATÉKA

Ribár Béla

a Szerb Tudományos Akadémia r. tagja, egy. tanár – ribar@medal.co.yu

Köztudott, hogy Széchenyi István hatalmas birtokának egyévi jövedelmét ajánlotta fel a Magyar Tudományos Akadémia megalapítására, azonban ma már feledésbe merült, hogy a pacséri (Pacsér, falu a Bácskában) *Szutsits Lajos* földbirtokos 1882-ben végrendeletében teljes vagyonát a Magyar Tudományos Akadémiára testálta.

Az Akadémia 1882. június 3-án tartott IV. igazgatósági ülésének jegyzőkönyve szerint „*Pacséri Szucsics* (a jegyzőkönyvekben *Szutsits*, *Szucsics* és *Szucsits* néven említik – R. B. megjegyzése) *Lajos*, összes ingatlanait özvegye halála esetére az Akadémiának hagyományozza.

Az Akadémia ügyésze felhívatik, hogy az Akadémia jogainak és érdekeinek biztosítására a kellő intézkedéseket tegye...”¹

1882. október 8-án az V. igazgatósági ülésén: „*Bemutattatik Pacséri Szutsits Lajosnak 1882. február 4-én kelt és 1882. április 8-án kihirdetett végrendelete, melynek az Akadémiát érdeklő 2-6. pontjai így hangzanak:*

2. *A Levuits Simon szabadkai kir. Közjegyző előtt, Szabadkán 1878. évi szept. 19-én köztem és néhai testvérem Szutsits Béla örökösei, Birkai szül. Szutsits Adrienne és Jankovits szül. Szutsits Leóna közt*

Sarkevits Andor, mint az alábbiak képviselője közbenjöttével létrejött osztályegyezség értelmében nekem jutott s tulajdonomat képező egész pacséri nemesi, úgy bármi más, a pacséri határban fekvő, telekkönyvileg nevemre felvett összes ingatlan birtokomat, az azokkal összekötött s bármi néven nevezendő járulék s tartozékaikkal együtt, bekövetkezhető halálom esetén, egyedüli kizárólagos tulajdon és szabad intézkedési joggal a Magyar Tudományos Akadémiának hagyandom.

3. *A megelőző pontban elősorolt összes ingatlanság, ezek járulékai és tartozékai haszonélvezeti jogát nóm, Szutsits szül. Milassin Rózának hagyandom, azon világos kikötéssel, hogy bekövetkezett halálom esetén nevezett nóm azonnal a kértett ingatlanság haszonélvezetébe lépve, azt özvegyesége tartamán át – míg nevemet viselendi – korlátlan és szabad használatlalt bírja akkép, hogy őt bárki is és bármi módon békés birtokában meg ne háborítsa.*

4. *A M. T. Akadémia a 2. pontban körülírt ingatlanságnak öröklés útjánai telekkönyvi tulajdonjogának bekebelezésével egyidejűleg tartozik tőrni, hogy szeretett nömnek idevonatkozó holtiglani haszonélvezeti joga szintén nyilvánkönyvileg bekebeleztessék.*

5. *A kalocsai főkáptalannak 5000 pengő frt követelése után, melyből engem a néhai*

¹ Akadémiai Értesítő 1882/16, 188. o.

Szutsits Béla örökösivel kötött osztályegyezség szerint 2/3 rész terhel, a további kamatfizetéseket nöm leszen köteles törleszteni, mindaddig, míg ő a haszonélvezeti joggal neki hagyott ingatlanokat bírja, annakutána pedig – miután ingatlanságom tulajdonjogát a M. T. Akadémia kapja – az esedékes kamatterheket s esetleg magát a tőkét is ez tartozik visszafizetni.

6. Rendelem, miszerint halálom után úgy nöm, mint esetleg a M. T. Akadémia az ingatlan birtok adója után fizetendő 5 % iskolai százalékot egyedül és kizárólag római katolika iskolára fordítsa.²

A birtok nagyságáról és értékéről az igazgatósági ülés 1884. január 27-i jegyzőkönyvéből értesülhetünk: „*Bemutattatik a Pacséri Szucsics Lajos ingatlanairól felvett hagyatéki leltár, mely ingatlanok tulajdonjoga az Akadémiára be fog kebelezettni. E szerint az ingatlanok állaga a következő: 1. Egy ház, 1100 négyszög öl beltelekkel és 9 hold kerttel. 2. Egy ház 2 hold 912 öl beltelekkel. 3. Egy 316 öl házhely. 4. Egy szárazmalom 78 öl beltelekkel. 5. Szántó-föld 95 hold 1296 öl. 6. Szőlőföld 10 hold 786 öl. 7. Kaszáló 410 öl. 8. Legelő 2339 hold. 9. A közbirtokossági korcsmában és mészárszékben rész.*”³

1885. október 25-én az V. igazgatósági ülésen „*Az Akadémia ügyésze jelenti, hogy a Pacséri Szutsits Lajos által az Akadémia részére hagyományozott pacséri birtok az Akadémia nevére telekkönyvileg átíratatott, az örökhagyó özvegyének haszonélvezeti joga fenntartásával.*

A magyar Földhitelintézet felhívatik, hogy a pacséri birtokot, mint az Akadémia tulajdonát 38.000 forint bírói becsárban az Akadémia vagyonáról szóló kimutatásba és mérlegbe fölvegye.”⁴

A birtok állapotáról az 1887. április 3-án megtartott igazgatósági ülésen „*Olvastatik Jankovics Aurél főispánnak f. év márczius 18-án kelt levele, amelyben arról értesíti az A-t, hogy Szucsics Lajos után a M. T. A-t hagyomány címén illető Pacsér község határában levő ingatlanok ez idő szerint a lehető legjobb karban vannak.*”⁵

A hagyatékából valószínűleg a rokonság is részesülni szeretett volna, mert az 1891. május 7-én megtartott igazgatósági tanács jegyzőkönyve szerint „*... Vukovics-Milassin Ilka úrnőnek kérelme a Szucsics-hagyatékából 2000 frtnak azonnal kifizetése iránt teljesíthetetlennek találtatott.*”⁶

A Magyar Tudományos Akadémia a következő években megkezdte az ingatlanok eladását, amely két évtizedig is eltartott. Az 1911. évről szóló ügyészi jelentés szerint a „*... néhai Szutsits Lajos-féle ügynek utolsó activája is az elmúlt utolsó évben befolyt, a mennyiben a pacséri Szutsits-féle belsőség és ház megvásárlójánál meghagyott és 5%-kal kamatozott 3200 K vételárhátraléktöke és járuléka Ráczity György zombori nagykereskedő által a folyó év elején a M. Tud. Akadémia pénztárába befizettetett. A megszünt követelés zálogjogának telekkönyvi kitörlésére alkalmas nyilatkozatot a M. Tud. Akadémia Nagyméltóságú Elnöke kiadta.*

Ezzel a néhai Szutsits Lajosnak évtizedek óta húzódó hagyatéki ügye végleg befejezetett.”⁷

Az idők során sok más adakozó is volt, aki vagyonával a Magyar Tudományos Akadémiát gyarapította. Megérdemelnék, hogy nevüket, felajánlásaikat összegyűjtsék és megörökítsék az utókor számára.

Kulcsszavak: *Szutsits Lajos, Magyar Tudományos Akadémia, Pacsér*

² A. É. 1882/16, 200. o.

³ A. É. 1884/18, 21. o.

⁴ A. É. 1885/19, 194. o.

⁵ A. É. 1887/5-21, 143. o.

⁶ A. É. 1891/18, 366. old.

⁷ 1911. évről szóló Ügyészi jelentés a MTA-hoz, 5. o.